

Онлайн-ресурси на допомогу вчителю фізичної культури

1. Всеукраїнський проєкт JuniorZ. URL : https://www.youtube.com/channel/UCk_izXCN4_fP2OoRC-YoexQ?reload=9&view_as=subscriber&fbclid=IwAR00dsxLbZkRhJErR7muQV56qjeQ_pcOK70L76IV (дата звернення : 10.06.2025).
2. Діджитал-фізкультура для школярів за участі зірок спорту : відеоуроки для школярів. *Дія. Освіта*. URL : https://osvita.diiia.gov.ua/courses/digital-fizra?fbclid=IwAR08iqbhaqvX7_wrbwtww9tdmq_dagptvm9dj1kl97_qm7lkjvntvthovl (дата звернення : 10.06.2025).
3. Освітній марафон практик для вчителів фізичної культури. *UA_active* : [YouTube канал]. URL : https://www.youtube.com/channel/UC_OdwzYz4CZdsP_Uckzd2nA/featured (дата звернення : 09.06.2025).

Олена ЗОЛОТАР,

*в.о. завідувача відділу національного виховання,
позашкільної та громадянсько-історичної освіти
Донецького ОблІППО*

Андрій ДУБЯГА,

*методист відділу національного виховання,
позашкільної та громадянсько-історичної освіти
Донецького ОблІППО*

Людмила РИБАЛКА,

*методист відділу національного виховання,
позашкільної та громадянсько-історичної освіти
Донецького ОблІППО*

ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА ДОНЕЧЧИНИ: ШЛЯХИ РОЗБУДОВИ СИСТЕМИ

Позашкільна освіта – це невід’ємна частина освітньої системи України. Сьогодні вона відіграє надзвичайно важливу роль у вихованні та становленні молодого покоління. Поряд із основними завданнями, такими як виховання, соціалізація, набуття попередніх професійних навичок і розкриття потенціалу (творчого, креативного, наукового тощо) молодого покоління, сучасне позашкільля створює безпекові умови.

Система позашкільної освіти Донецчини перебуває в стані підвищеної турбулентності: окрім декількох релокованих, які відновили діяльність в інших регіонах, заклади позашкільля вимушено працюють у дистанційному форматі, частково або навіть повністю втратили матеріально-технічну базу, що є вкрай необхідною для роботи за певними напрямками гуртків, зруйновані будівлі тощо. Виклики, які постали перед нами, не мають аналогів у жодному з регіонів України, тому пошук шляхів відновлення та розбудови системи позашкільної освіти є актуальним завданням для кожного педагогічного працівника.

Фахівці Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти систематично здійснюють методичний супровід роботи закладів позашкільної освіти. Протягом 2024/2025 навчального року педагогічні працівники закладів позашкільної освіти були залучені до презентаційних сесій з нагоди ювілейних, пам’ятних дат і державних свят. Метою цих сесій є надання рекомендацій і методичної допомоги в організації відповідних заходів у закладах. У цьому форматі проведено 12 заходів, учасниками яких стали 372 працівники закладів позашкільної освіти. З огляду на специфіку роботи таких закладів відділ національного виховання, позашкільної та громадянсько-історичної освіти у 2024/2025 навчальному році запланував та провів 3 семінари-практикуми, до яких долучилися 189 керівників гуртків. Фахову майстерність працівники позашкільля продемонстрували в обласному етапі Всеукраїнського конкурсу «Джерело творчості». Цього року конкурс було проведено за такими напрямками: еколого-натуралістичний, дослідницько-експериментальний, військово-патріотичний, науково-технічний, художньо-естетичний. В обласному етапі зазначеного конкурсу взяли участь 14 керівників гуртків у різних номінаціях. Для участі у всеукраїнському етапі направлено 2 роботи.

Надзвичайно важливе завдання для закладів позашкільної освіти Донецчини сьогодні –

збереження та примноження контингенту вихованців, що є чи не єдиним шляхом розбудови системи. Відповідно до наявних сьогодні умов рекомендуються такі кроки:

1. **Удосконалення.** Збереження та розвиток позашкільної освіти можливий лише внаслідок зростання зацікавленості молоді. Це потребує невпинної роботи щодо вдосконалення змісту системи освіти позашкілля. Зважаючи на автономію закладів освіти та можливість здійснювати освітній процес за авторськими програмами, навчальні програми мають створюватися чи адаптуватися відповідно до викликів сьогодення. Необхідно відкривати гуртки не за принципом урахування наявних фахівців та матеріально-технічної бази, а передусім відповідно до запитів молоді. Заклад позашкільної освіти має бути цікавим і сучасним, а позашкільна освіта повинна працювати за принципом – позашкілля для молоді, а не молодь для позашкілля. Сьогодні актуалізованими напрямками роботи гуртків є такі:

- STEM;
- робототехніка;
- медіаграмотність;
- психологічна стійкість;
- національно-патріотичне виховання.

2. **Інтеграція.** Основна увага держави прикута до закладів загальної середньої освіти, які наразі перебувають у стадії інтенсивного реформування. Позашкільна освіта не має бути асинхронною із загальною середньою. Постає необхідність здійснити інтеграцію з певними дисциплінами, аби під час освітнього процесу в позашкільному закладі відбувалося закріплення та поглиблення вже набутих знань і навичок. Наприклад, під час розробки навчальної програми для гуртків військово-патріотичного спрямування мають враховуватися зміни й особливості викладання предмету «Захист України». По-перше, зміни торкнулися методики викладання з основним акцентом на практичне відпрацювання необхідних навичок. По-друге, навчальна програма закладу позашкільної освіти має не дублювати, але враховувати основні модулі програми предмету «Захист України», а саме: тактична медицина, тактична підготовка, інформаційна війна та національна безпека, військові технології (включно з підготовкою операторів БпЛА та НРК), фортифікації та інженерна справа, мінна безпека тощо.

3. **Виховання.** Виховну роботу в закладах позашкільної освіти доцільно будувати за принципом «гібридності», який передбачає як проведення дискретних виховних заходів до знаменних дат і свят (наприклад, День Конституції, День Державності, День Незалежності, День захисників і захисниць України), так і містити елементи наскрізності. Виховний процес має здійснюватися під час щоденної роботи гуртка. Для цього бажано, розглядаючи теми, проводити аналогії з українською дійсністю, наводити приклади стосовно життєвого шляху, професійних здобутків діячів науки та культури України, які зробили значний внесок у розвиток тієї чи тієї проблематики, підкреслювати значущість поступу України в цьому напрямі тощо. Звичайно, не всі гуртки мають однаковий виховний потенціал, проте необхідно враховувати особливості напрямку й активно впроваджувати виховні елементи. Актуальними залишаються такі напрями виховної роботи: громадянсько-патріотичний, військово-патріотичний, духовно-моральний та екологічний. З огляду на соціально-політичну ситуацію, що склалася в країні, особливо актуалізованим є військово-патріотичний напрям, проте виховна робота має бути гармонійною та збалансованою, без карколомних акцентуацій на користь одного із напрямів.

4. **Безпека.** Як уже було наголошено, заклади позашкільної освіти наразі виконують дуже важливу функцію, а саме створюють умови для залученості дітей до освітньої діяльності в позаурочний час, що, відповідно, зменшує час, протягом якого здобувачі освіти залишаються поза увагою дорослих. Зважаючи на те що Україна є найбільш замінованою країною, максимальне залучення дітей до закладів позашкільної освіти є однією з умов для збереження життя та здоров'я молоді. Під час освітнього процесу необхідно систематично проводити інструктажі з мінної безпеки, правил поведінки при ракетних обстрілах, потраплянні в зону бойових дій тощо. Для підвищення ефективності такої роботи можна запросити спеціалістів ДСНС, саперів, ветеранів та інших фахівців, наприклад, з міжнародних організацій з гуманітарного розмінування. Треба звернути увагу, що почастишали випадки вербування підлітків ворожими спецслужбами для здійснення розвідувальної та підривної діяльності в країні. Тож необхідно проводити відповідні виховні заходи, спрямовані на профілактику цього явища. Для посилення ефекту від цих заходів варто запрошувати представників СБУ.

5. **Кадри.** Забезпечення стійкості та розбудова системи позашкілля Донеччини неможливі без планомірного розвитку кадрового потенціалу. Сьогодні значна частина педагогічних працівників

закладів позашкільної освіти є зовнішніми сумісниками. Для розвитку системи необхідно віддавати перевагу основним працівникам, створювати необхідні умови для праці. Удосконалення змістового наповнення позашкільної освіти вимагає постійного творчого пошуку та роботи щодо саморозвитку освітян. Для цього необхідно постійно спонукати педагогічних працівників до підвищення кваліфікації, віддавати перевагу щорічному проходженню курсів замість одного разу в міжтестастійний період. Це дозволить створити умови для вчасного оволодіння новітніми та прогресивними технологіями, відкриватиме нові можливості. Також вітається систематична участь у методичних заходах різного рівня: семінарах-практикумах, тренінгах, конференціях тощо.

6. Партнерство. Розвиток позашкільної освіти неможливий без поліпшення матеріально-технічної бази. Враховуючи той факт, що в сучасних умовах заклади здебільшого працюють у дистанційному форматі, мова, насамперед, може йти про комп'ютерну техніку, програмне забезпечення. Водночас не варто повністю відкидати можливість придбання й іншого обладнання для функціонування роботи гуртків на майбутнє. Фінансування розвитку матеріально-технічної бази з боку держави фактично призупинено, а з боку громад ускладнено через низку об'єктивних обставин, тому на перший план у цьому аспекті виходить партнерство. Рекомендується розбудовувати партнерські відносини з міжнародними організаціями, зокрема благодійними, з громадськими організаціями, які можуть брати участь у грантових програмах. На горизонтальному рівні доцільно активізувати пошуки партнерів за кордоном у вигляді закладів освіти такого ж спрямування за принципом міст-побратимів. Цей крок значно поліпшить імідж закладу, дозволить налагодити спілкування та взаємодію молоді з різних країн, допоможе забезпечити привабливість закладу.

7. Маркетинг. Для успішного розвитку закладу позашкільної освіти потрібно систематично, щонайменше двічі на рік, здійснювати моніторинг зацікавленості молоді в гуртках. Це дозволить забезпечувати сталий розвиток закладу через відкриття гуртків саме тих напрямів, які цікавлять здобувачів освіти. Приплив вихованців забезпечить не тільки сталість функціонування, а й розвиток у майбутньому.

Отже, запропоновані кроки дозволять не лише зберегти наявну систему позашкільної освіти в Донецькій області, а й створити підґрунтя для її розбудови в майбутньому.

Список рекомендованої літератури

1. Волошина О. І. Організація навчально-виховного процесу в позашкільних навчальних закладах. Харків : Основа, 2022. 96 с.
2. Дем'янчук О. А. Інноваційна діяльність у позашкільній освіті : монографія. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2021. 144 с.
3. Концепція розвитку позашкільної освіти : наказ МОН України від 28.10.2020 № 1312 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pozashkilnoyi-osviti> (дата звернення: 26.06.2025).
4. Кривонос І. С. Позашкільна освіта як простір соціалізації дитини // Позашкілля. 2020. № 2. С. 5–9.
5. Огородник І. М. Методика організації гурткової роботи : навч. посіб. Київ : Освіта України, 2018. 112 с.
6. Позашкільна освіта в Україні: сучасні виклики і перспективи розвитку / за ред. О. І. Бондаревської. Київ : Ін-т проблем виховання НАПН України, 2021. 124 с.
7. Формування компетентностей у вихованців закладів позашкільної освіти / упоряд. Г. В. Левківська. Київ : НМЦ позашкільної освіти, 2020. 98 с.